

Klaipėdos
universitetas

Sveikatos
mokslų fakultetas

REKREACIJOS IR TURIZMO PLĖTRA

Straipsnių rinkinys

ISSN 2335-8017

Leidinį sudarė:

KU Sporto, rekreacijos ir turizmo katedros lekt. Jurgita Raišutienė

Straipsnių rinkinio mokslinio komiteto nariai:

Prof. dr. Diana Šaparnienė

Prof. dr. Ramūnas Povilanskas

Dr. Mindaugas Brazauskas

Straipsnių rinkinyje publikuojami straipsniai, kuriuose įvairių rekreacijos ir turizmo plėtros Lietuvoje taikomųjų tyrimų rezultatai, rekreacijos ir turizmo plėtros aktualijų, tendencijų ir perspektyvų palyginamosios analizės Lietuvoje bei užsienio šalyse.

Straipsniai recenzuoti.

Straipsnių autoriai atsako už pateikiamą medžiagą.

2020 06 20. Apimtis 122 psl. Tiražas 50 egz.

TURINYS

LIETUVOS KAIP TURIZMO ŠALIES ĮVAIZDIS UŽSIENIO ŠALIŲ KONTEKSTE Lekt. Edgaras Vaškaitis, Marija Buziliauskaitė	4-14
EKOLOGINIŲ TURIZMO PASLAUGŲ RINKINIŲ PASIŪLA LIETUVOJE Lekt. Edgaras Vaškaitis, Paula Bekerytė	15-29
KULTŪROS KELIŲ PLĖTRA VAKARŲ LIETUVOS DVARUOSE Lekt. Jurgita Raišutienė, Sima Pranaitienė	30-40
INTERNETINĖS RINKODAROS PRIEMONĖS NERINGOS TURIZMO SEKTORIAUS POZICIONAVIMUI Lekt. Jurgita Raišutienė, Erika Juciutė	41-52
TURIZMO E-RINKODARA PANEVĖŽIO APSKRITYJE Lekt. Jurgita Raišutienė, Paulina Lašaitė	53-70
INOVATYVŪS SPRENDIMAI KLAIPĖDOS MIESTO TURIZMO SEKTORIUJE Lekt. Jurgita Raišutienė, Mingailė Skruibytė	71-84
PRAMOGŲ IR EKOTURIZMO PLĖTRA KURTUVĖNŲ REGIONINIAME PARKE Lekt. Edgaras Vaškaitis, Smiltė Preimantaitė	85-98
RESTORANO – SVEČIŲ NAMŲ „PRIE PETERSO TILTO“ VEIKLOS OPTIMIZAVIMO GALIMYBĖS Lekt. Rasa Rupulevičienė, Nijolė Drobnytė	99-109
UAB „ATOSTOGŲ PARKAS“ PADALINIO „NATURA TERMO SPA“ PASLAUGŲ RINKINIŲ PLĖTRA POTENCIALIŲ KLIENTŲ POŽIŪRIU Lekt. Edgaras Vaškaitis, Gintarė Mataitė	110-122

EKOLOGINIŲ TURIZMO PASLAUGŲ RINKINIŲ PASIŪLA LIETUVOJE

Lekt. Edgaras Vaškaitis, Paula Bekerytė

Socialinių mokslų kolegija

edgaras.vaskaitis@gmail.com; pbekeryte@gmail.com

ANOTACIJA

Straipsnyje analizuojama ekologinio turizmo samprata ir ekologinių turizmo paslaugų rinkinių pasiūla Lietuvoje. Pagrindžiamas tyrimo aktualumas, pateikiama problematika, iškeltas tikslas, uždaviniai, tyrimo objektas, tiriamasis klausimas, tyrimo metodologija ir naudojami tyrimo metodai.

Pirmojoje dalyje analizuojami moksliniai šaltiniai, apibrėžiantys ekologinio turizmo sampratą ir klasifikavimą, paslaugų rinkinių ypatumus bei aiškinamasi kokie yra ekologinio turizmo esminiai išteklių. Antrojoje dalyje analizuojami kokybinio tyrimo (atvejo analizės, internetinių turizmo svetainių analizės, kokybinio struktūrizuoto ekspertinio interviu) gauti duomenys. Interpretuojami tyrimo rezultatai, kurie atskleidžia realią padėtį ir problemas: ekologinio turizmo paslaugų rinkinių pasiūla Lietuvoje yra maža, Lietuvos kelionių organizatoriai neakcentuoja ekologinio turizmo viešindami savo paslaugų rinkinius. Tikėtina, kad kelionių organizatoriams akcentuojant ekologinio turizmo principus savo pasiūlymuose, šio turizmo populiarumas išaugtų, kadangi pastebimas tokių kelionių poreikio didėjimas taip pat Lietuvos gamtiniai ir kultūriniai išteklių sudaro puikias sąlygas ekologinio turizmo plėtrai. Nors ekologinio turizmo paslaugų rinkinius teikiančių kelionių organizatorių yra tik maža dalis, tačiau šie siūlo platų asortimentą įvairių tipų keliautojams.

Apibendrinant tyrimą, galima teigti, kad ekologinio turizmo paslaugų rinkinių asortimentas Lietuvoje yra platus. Turistams siūlomi paslaugų rinkiniai yra įvairių tipų, tiek fiziškai aktyviems, tiek pasyviems keliautojams taip pat Lietuva yra potenciali šalis ekologinio turizmo paslaugų plėtrai, o tai įrodo kiekvienais metais augantis turistų skaičius, kurie domisi būtent ekologinėmis kelionėmis. Deja, kaip ir kitoms turizmo rūšims taip ir ekologiniam turizmui įtakos turi sezoniškumas, su lyg metais besikeičiantis Lietuvos klimatas

Raktiniai žodžiai: ekologinis turizmas, turizmo paslaugų rinkinys, turizmo išteklių.

IVADAS

Aktualumas. Turizmo terminų žodyne turizmas apibrėžiamas kaip sporto, laisvalaikio ar aktyvaus poilsio viena veiklų – kelionė, išvyka, žygis pavieniui arba grupėmis sveikatai stiprinti, fizinėms ir asmenybės ypatybėms ugdyti, pramogai ar šviečiamuoju tikslu (Armaitienė, 2009).

Viena iš turizmo sričių – ekologinis turizmas atsirado ir išpopuliarėjo XX amžiuje. Po Antrojo pasaulinio karo prasidėjo spartus ekonomikos augimas ir technologijų pažanga. Žmonės išvelgė gresiančią žalą aplinkai, dėl to pradėjo domėtis ekologija ir gamtos apsaugos problemomis. Ekologijos idėjos populiarumas lėmė naujos ekologinio turizmo rūšies atsiradimą ir plėtrą (Zuromskaitė, 2016). Ekologinis turizmas - keliavimas po žmogaus nepalietas, dažniausiai saugomas teritorijas, kuriam būdingas kuo mažesnis poveikis aplinkai ir nedideli turistų srautai (Honey, 2008). Vystant ekologinio turizmo plėtrą būtina nekenkti aplinkai, ugdyti turistų atsakomybę už gamtos ir kultūros paveldą, išsaugoti turizmo vietovių unikalumą ir išskirtinumą. Todėl, galima teigti, kad ekologinis turizmas ugdo žmonijos sąmoningumą ir skatina išsaugoti natūralią aplinką.

Ekologinio turizmo idėja Lietuvoje paplito neseniai, todėl ši kryptis dar tik įgauna pagreitį, tačiau turistiniu požiūriu Lietuva yra labai perspektyvi šalis ekologiniam turizmui vystyti, dėl

savo kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės. Taip pat šalyje yra daug gamtos ir kultūros paveldo, mažai urbanizuotos aplinkos. Augantis turistų srautas, kuris yra suinteresuotas prisidėti prie aplinkos saugojimo, suteikia puikią galimybę plėtoti ekologinio turizmo rinką Lietuvoje. Lietuvos turizmo plėtros programoje (2014-2020m.) ekologiniam turizmui vystyti didžiausios kliūtys įvardijamos infrastruktūros stoka ir per menka tokių paslaugų pasiūla, todėl būtina investuoti į viešąją infrastruktūrą ir skatinti verslininkus teikti reikiamas paslaugas. Tinkamai vystant ekologinio turizmo plėtrą ir sukūriant pasiūlą turistams ji gali atnešti įvairialypę ir ilgalaikę naudą: ekonominę naudą, kultūrinius mainus, darbo vietų sukūrimą, turistų pasitenkinimą ir informuotumą, saugomų teritorijų vertinimą tarp vietos žmonių, bioįvairovės išsaugojimą, aplinkosauginį švietimą ir ugdymą.

Pagal Lietuvos Respublikos turizmo įstatymą (2020) turizmo paslaugų rinkinys yra tai pačiai kelionei ar toms pačioms atostogoms įsigyjamos bent dviejų skirtingų rūšių turizmo paslaugos, kurios nėra organizuota turistinė kelionė ir dėl kurių sudaromos atskiros sutartys su skirtingais turizmo paslaugų teikėjais. Ekologinių turizmo kelionių pasiūloje dažniausiai įtraukiamos paslaugos tokios kaip: laukinės gamtos stebėjimas, paukščių stebėjimas, gamtos ir kultūros objektų lankymas, dabartinių kultūrų pažinimas, agroekoturizmas dienos trukmės ar trumpesni žygiai pėsčiomis, tolimi žygiai pėsčiomis su apsistojimu stovyklavietėse ar panašiose nakvynės vietose, žygiai žirgais, plaukiojimas įvairiomis bemotorėmis priemonėmis, nuotykių turizmas ir pan., kuriomis siekiama suteikti pasitenkinimą ekologiniam turistui nedarant žalos gamtai. Darbu, siekiama išsiaiškinti, kokia ekologinių turizmo rinkinių pasiūla egzistuoja Lietuvoje.

Problematika. Šiai dienai ekologinio turizmo kaip atskiros turizmo rūšies idėja vis dar nėra pakankamai išgryninta ir kyla klausimas kokie ekologinių paslaugų rinkiniai yra siūlomi Lietuvoje. Pasaulyje populiarėjant ekologijai svarbu, kad Lietuvos kelionių organizatoriai siūlydami savo ekologinių paslaugų rinkinius laikytųsi ekologinio turizmo principų ir atsižvelgtų į reikiamus kriterijus. Lietuvoje kelionių organizatorių užsiimančiu ekologinio turizmo rūšimi yra maža dalis, kai kurie organizatoriai teikia kitų turizmo rūšių paslaugas, tačiau patys to nesuvokdami įpina ir ekologinį turizmą, todėl svarbu nustatyti ar Lietuvos kelionių organizatoriai sąmoningai orientuoja savo siūlomus kelionių rinkinius į ekologinio turizmo rinką.

Tikslas – atlikus ekologinio turizmo teorinę analizę, išsiaiškinti esamą šios turizmo rūšies paslaugų rinkinių pasiūlą Lietuvoje.

Objektas – ekologinių turizmo paslaugų rinkiniai Lietuvoje.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti ekologinio turizmo sampratą ir išskirti jo klasifikavimą turizmo kontekste.
2. Apžvelgti ekologinio turizmo paslaugų rinkinių sampratą bei sudarymo eigą.
3. Išnagrinėti Lietuvos kelionių organizatorių ekologinio turizmo rinkinių pasiūlą Lietuvoje.

Metodai: mokslinės literatūros, straipsnių, turizmo teisės aktų apžvalga ir analizė, atvejo analizė, kokybinis struktūruotas ekspertų interviu, internetinių turizmo svetainių analizė.

Pagrindinės sąvokos. **Ekologinis turizmas** – tai turizmo forma, tausojanti gamtinius išteklius, orientuota į gamtos pažinimą ir patyrimą, etiškai organizuojamą, siekiant mažai veikti aplinką, nevirtotojišką ir lokaliai orientuotą (kontrolės, gaunamos naudos ir apimties požiūriu). **Ekoturizmas** paprastai vyksta mažai paliestose gamtinėse teritorijose ir prisideda prie jų išsaugojimo (Fennell, 1999); **Turizmo paslaugų rinkinys** – tai pačiai kelionei ar toms pačioms atostogoms įsigyjamos bent dviejų skirtingų rūšių turizmo paslaugos, kurios nėra organizuota turistinė kelionė ir dėl kurių sudaromos atskiros sutartys su skirtingais turizmo paslaugų teikėjais (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, 2020); **Turizmo ištekliai** – objektai (gamtos, kultūros, mokslo, religijos, pramogų ir kiti) ir (ar) vietovės, dominantys turistus ar skirti jų reikmėms (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, 2020).

Ekologinio turizmo samprata ir klasifikavimas

Viena iš turizmo sričių ekologinis turizmas arba dar kitaip vadinamas žalasis turizmas pradėjo vystytis tik prieš kelis dešimtmečius. Žuromskaitė (2016) teigia, kad žmonėms įžvelgus gresiančią žalą aplinkai ir gamtos naikinimą buvo pradėta galvoti kaip prisidėti prie gamtos išsaugojimo, turizmą ir keliones suderinant su tausojimu. Ekologinis turizmas yra nauja šaka ir dar neturi visuotinai vartojamo ir bendro apibrėžimo, taip skirtingi autoriai skirtingai interpretuoja ekologinio turizmo apibrėžimą, todėl jų yra daug. Darbo autorė pateikia mokslininkų apibrėžimų, skirtų pamatyti kaip kito ekologinio turizmo suvokimas (žr. 1 lent.):

1 lentelė

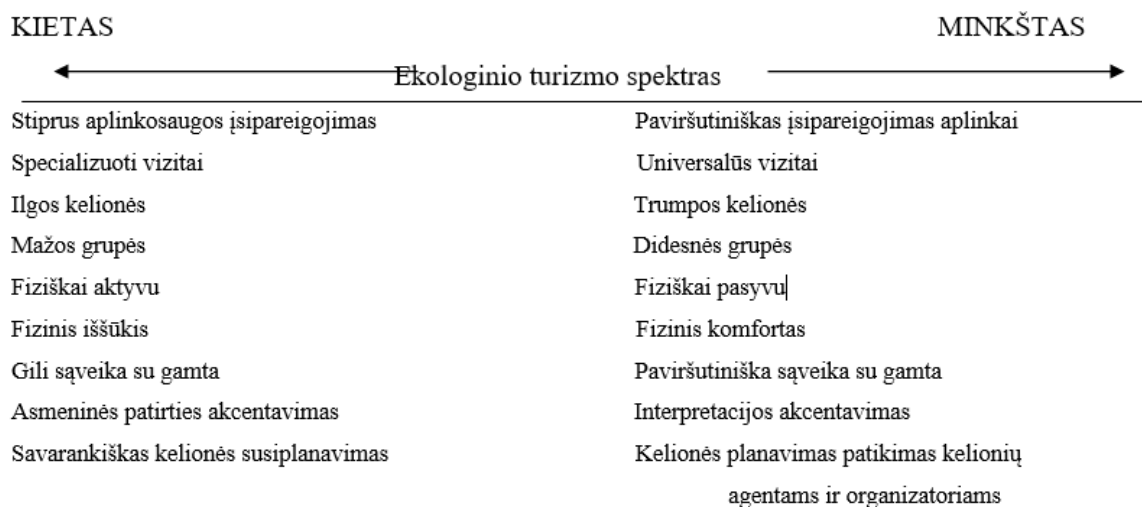
Ekologinio turizmo samprata

Autorius	Ekologinio turizmo apibrėžimas
Ceballos-Lascurain (1996)	Kelionės į mažai paliestas ir neužterštas teritorijas, siekiant jas pažinti, patirti jų unikalumą ir pasidžiaugti kraštovaizdžiais, laukiniais augalais, gyvūnais bei visomis ten esančiomis (tiek praeities, tiek dabarties) kultūros apraiškomis.
Fennell (1999)	Ekologinis turizmas – tai turizmo forma, tausojanti gamtinius išteklius, orientuota į gamtos pažinimą ir patyrimą, etiškai organizuojama, siekiant mažai veikti aplinką, nevirtotojišką ir lokaliai orientuotą (kontrolės, gaunamos naudos ir apimtys požiūriu). Ekoturizmas paprastai vyksta mažai paliestose gamtinėse teritorijose ir prisideda prie jų išsaugojimo.
Honey (2008)	Keliavimas po žmogaus nepalietas, dažniausiai-saugomas teritorijas, kuriam būdingas kuo mažesnis poveikis aplinkai ir nedideli turistų srautai.
Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa	Ekologinis turizmas – turizmo rūšis, kai pagrindinis kelionės tikslas – stebėti gamtos ir vietos kultūrinės apraiškas, nedarant neigiamo poveikio aplinkai ir suteikiant vietos gyventojams socialinės ekonominės veiklos galimybių. Žalasis (ekologinis) turizmas apima kaimo turizmo paslaugas, lėtąjį, edukacinį ir aktyvųjį turizmą (dviračių, vandens, pėsčiųjų, kitokį) ir keliavimą gamtinėje aplinkoje, naudojantis savo fizinėmis ir dvasinėmis jėgomis ar siekiant jas atgauti.
Kvebeko deklaracija (2008)	Aktyvus dalyvavimas gamtos ir kultūros paveldo apsaugos veikloje, įtraukiant vietos bendruomenes į ekonominės veiklos planavimą ir įgyvendinimą bei prisidedant prie jų gerovės kūrimo, kartu atliekant edukacijos funkciją, susipažįstant su gamtos ir kultūros paveldu.
Armantienė ir kt. (2009)	Ekologinis turizmas – turizmo rūšis, kai keliaujama į saugomas gamtines teritorijas norint jose apsistoti, studijuoti, stebėti augalus, gyvūnus bei vietos kultūrą ir nekenkti aplinkai, o vietiniams gyventojams suteikti socialinių ekonominės veiklos galimybių.

Šaltinis: sudaryta autorių pagal, Žuromskaite, 2016

Lyginant skirtingų autorių sąvokas apie ekologinį turizmą, galima pastebėti, kad vienareikšmiškai pagrindinis šio turizmo aspektas yra nekenkti aplinkai. Vėlesniuose apibrėžimuose, atsiranda ir suvokimas apie naudą vietiniams gyventojams. Honey (2008) sąvokoje pamini ir tai, kad ekologinis turizmas tai keliavimas po dažniausiai saugomas teritorijas, ko nemini kiti autoriai. Išanalizavus skirtingų laikotarpių mokslines ekologinio turizmo apibrėžtis galima teigti, kad ekologinio turizmo sampratai išskiriamas skirtingas turinys, tačiau daugelis autorių išskiria keleta aspektų, kurie nusako ekologinio turizmo esmę: 1) natūralios gamtos, augmenijos, floros ir faunos bei teritorijų išsaugojimas ir plėtra, 2) kelionės po natūralią, neužterštą gamtą, saugomas ir infrastruktūros nepažeistas teritorijas, 3) vietinių bendruomenių ekonominės ir socialinės būklės gerinimas, 4) kelionės vykdant kultūrinius mainus tarp vietos gyventojų ir ekologinio turizmo entuziastų. Pasak Black, Crabtree (2007) norint nustatyti ekologinio turizmo kokybę, reikia ne tik iširti, kokie yra pagrindiniai ekologinį turizmą apibūdinantys principai, bet ir įvertinti produktų ar veiklos rūšių, kurias galima laikyti ekologiniu turizmu, spektrą. Nenuostabu, kad ekologinis turizmas, kaip ir bet kuris turizmo sektorius, gali ir apima platų įvairių sektorių spektrą, nesvarbu, ar tai būtų apgyvendinimas, turai, lankytinos vietos, kelionės ir pan. Mėginant racionalizuoti ar bent

klasifikuoti ekologinio turizmo produktų įvairovę, ekologinis turizmas yra dažnai skirstomas į „minkštą“ ir „kietą“ ekologinį turizmą.

1 pav. Ekologinio turizmo spektras

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis Weaver, 2001

Pasak Beeton (1998) ekologinis turizmas apima daug veiklų, būdingų kitoms turizmo formoms. Jos išsiskiria iš pagrindinės filosofijos ir švietimo komponentų. Pavyzdžiui, fotografija gali būti bet kurios turizmo veiklos dalis (ir dažniausiai yra), bet kai tai yra derinama su informacija apie tai, kas fotografuojama, ir galimybėmis pajusti aplinką, tai tampa ekologinio turo veikla. Kitomis ekologinio turizmo veiklomis gali būti žygiai, stovyklavimas, laukinių gėlių stebėjimas, paukščių stebėjimas, laukinės gamtos apžvalga, naktiniai pasivaikščiojimai, specialių pomėgių kelionės, tokios kaip slidinėjimas slidėmis, plaukiojimas plaustais, baidarėmis po vandens telkinius ir alpinizmas. Net jei turistai tik dalį savo atostogų praleidžia ekologinio turizmo veikloje (tarkime, vieną ar dvi dienas), jis vis tiek yra laikomas ekologiniu turistu, nes ėmėsi šios veiklos ir parodė susidomėjimą ekologinio turizmo etika ir sąvokomis. Dažniausiai tokio tipo turistai vadinami „minkštaisiais“ ekoturistais, o tuo tarpu, didžiąją savo kelionės dalį turistai praleidžiantys ekologinio turizmo veiklose yra laikomi „kietaisiais“ ekoturistais.

Ekologinio turizmo plėtrai labai svarbu gamtiniai ir kultūriniai ištekliai. Ištekliais įprastai vadiname elementus, kuriuos panaudojus ūkiniams, socialiniams ar vystymo tikslams, galime sukurti paslaugas ar produktus. Norint patenkinti turistų poreikius ir patekti į turizmo rinką, reikia numatyti ir tai, kad turizmo produktai ar paslaugos nebus sukurti be turizmo išteklių ar resursų. Pagal Lietuvos Respublikos turizmo įstatymą (2020) turizmo ištekliai yra objektai (gamtos, kultūros, mokslo, religijos, pramogų ir kiti) ir (ar) vietovės, dominantys turistus ar skirti jų reikmėms. Turizmo ištekliai gali būti klasifikuojami į specialaus poreikio objektus ir rekreacinius išteklius. Chubb (Fennell, 2004) apibūdina **septynias neišvystytų išteklių rūšis, kurios naudojamos turizmui ir formuoja mūsų patirtį: geografinė vieta, klimatas ir oras, topografija ir žemės paviršius, paviršiaus medžiagos (pvz: olos, smėlis, mineralai ir pan.), vanduo, augmenija, gyvūnija**. Šie ištekliai sukuria mums sąlygas užsiimti tokiomis ekologinio turizmo veiklomis kaip pavyzdžiui žygiai, paukščių stebėjimas, augalų stebėjimas ir pan. Be šių išteklių ekologinio turizmo vystymas būtų neįmanomas.

Paslaugų rinkinių samprata ir jų ypatumai

Kadaise vadintas turizmo produktas, šiandiena yra vadinamas paslaugų rinkinys. Šios sąvokos turi vieną ir tą pačią reikšmę. Turizmo paslaugos dažniausiai apibūdinamos kaip žmoniškųjų

išteklių ir tam tikrų kultūrinių ar gamtinių išteklių panaudojimas, kuris sujungiamas į vieną bendrą produktą. Turizmo rinkoje vyraujančios paslaugos yra tarpusavyje susijusios: apgyvendinimas, pervežimas, skrydžiai, maitinimas ir kitos. Turizmo paslaugų rinkinys – tai pačiai kelionei ar toms pačioms atostogoms įsigyjamos bent dviejų skirtingų rūšių turizmo paslaugos, kurios nėra organizuota turistinė kelionė ir dėl kurių sudaromos atskiros sutartys su skirtingais turizmo paslaugų teikėjais (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, 2020). Turizmo paslaugų rinkinys kiekvieną kartą gali būti vis kitoks, dėl skirtingų turizmo paslaugų derinių. Anot Navickienės ir Danilevičienės (2011) turizmo paslaugos gali būti klasifikuojamos pagal: funkcijas, apčiuopiamumo laipsnį, bendradarbiavimo laipsnį, vartojimo motyvą ir pobūdį (žr. 2 lent.).

2 lentelė

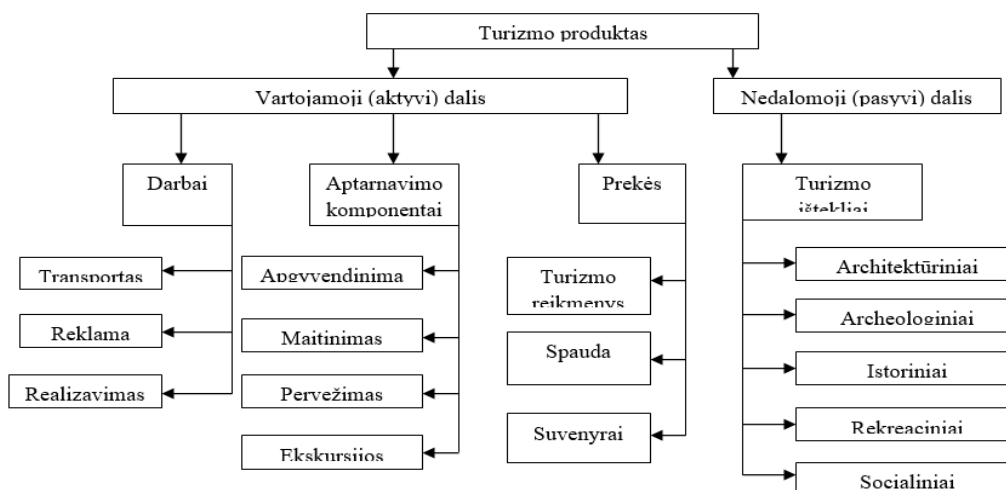
Turizmo paslaugų klasifikavimas

Turizmo paslaugų klasifikacija										
Pagal funkcijas			Pagal apčiuopiamumo laipsnį		Pagal bendradarbiavimo laipsnį		Pagal vartojimo motyvą		Pagal pobūdį	
Vartotojų klasė	Pramogų klasė	Turizmo ir kelionių klasė	Su apčiuopiamumo elementais	Grynosios	Ištinis vartotojo dalyvavimas	Dalinis vartotojo dalyvavimas	Asmeninis	Profesinis	Individualizuotos	Standartizuotos

Šaltinis: sudaryta autorių remiantis Navickiene, Danilevičiene, 2011

Ekonomistai Sinclair, Stabler (Mak, 2004) turizmo paslaugų rinkinį apibrėžia kaip sudėtinį produktą, apimantį transportą, apgyvendinimą, maitinimą, gamtos išteklius, pramogas ir kitas priemones bei paslaugas, pavyzdžiui, parduotuves ir bankus, kelionių agentus ir kelionių organizatorius. Tiekėjų požiūriu turizmo produktas yra sudarytas iš įvairių tiekėjų heterogeninių prekių ir paslaugų. Kai kurie tiekėjai, tokie kaip vežėjai, viešbučiai ir lankytinos vietos, gamina (ir gali tiesiogiai parduoti turistams) tikras turistų suvartotas prekes ir paslaugas, tuo tarpu kiti tiekėjai yra tarpininkai, pavyzdžiui, kelionių agentai, kurie organizuoja ir parduoda kitų tiekėjų produktus.

Turizmo paslaugų rinkiniai gali būti sudaromi iš įvairių paslaugų, kurios yra skirtingos, dėl skirtingų turistų savybių (žr. 2 pav.)

2 pav. Turizmo produkto struktūra

Šaltinis: sudaryta autorių remiantis Baležėnčiu, Žuromskaite, 2012

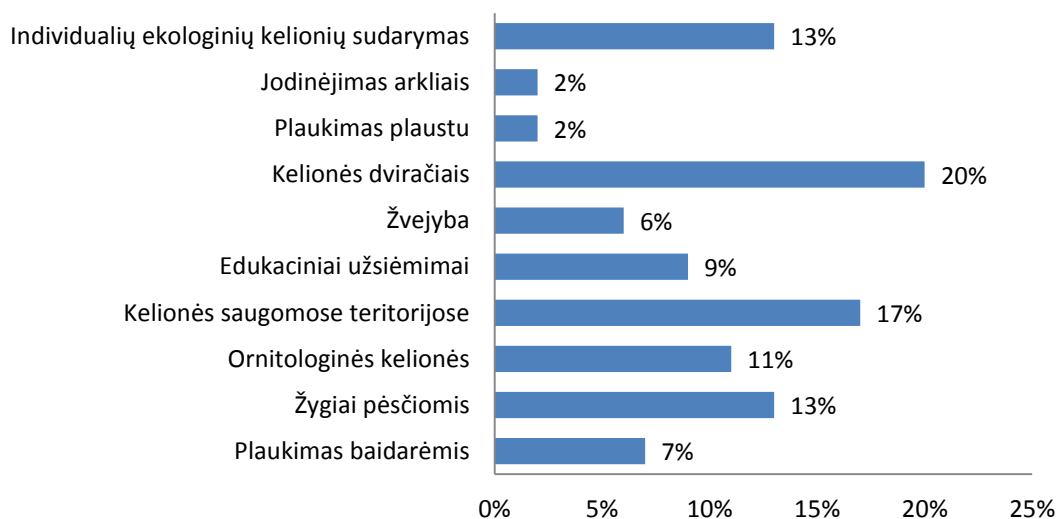
Atkreipus dėmesį į aukščiau esantį paveikslėlį galima pastebėti, kad didžiąją dalį paslaugų rinkinio sudaro vartojamoji (aktyvi) dalis, kuriai priklauso darbai, aptarnavimo komponentai ir prekės, o mažąją dalį sudaro turizmo ištekliai (objektai). Tai rodo, kad paslaugų rinkinys gali būti labai skirtingas, nes jis sudaromas pagal kiekvieno turisto norus, o vartojamosios dalies pasirinkimas yra labai didelis. Ekologinio turizmo paslaugų rinkinių kainos yra prieštaringos. Sveikas protas mums sako, kad ekologiniai turistai, kurie apsistoja palapinėse ir nameliuose, keliauja džiuuglių takais ar žygiuoja į kalnus, turėtų mokėti mažiau nei masinės rinkos turistai, kurie keliauja autobusuose su oro kondicionieriais, apsistoja prabangiuose viešbučiuose ir lankosi garsiausiose pasaulio vietose, tačiau išlaidos sako ką kitą. Į ekologinio turizmo produktų paslaugų vietas paprastai yra sunkiau patekti, joms reikia leidimų, pasitelkiami kelionių ekspertai ir vietiniai vadovai, jie prisideda prie gamtosaugos pastangų (McGahey, 2012).

Atvejo analizės tyrimo rezultatų aptarimas

Siekiant išanalizuoti ekologinių turizmo paslaugų rinkinių pasiūlą Lietuvoje, buvo pasitelktas Lietuvos kelionių organizatorių sąrašas, esantis internete. Sąraše nurodyta 253-jų Lietuvos kelionių organizatorių informacija, jų turizmo rūšys (atvykstamasis, išvykstamasis, vietinis), kontaktiniai duomenys, įmonės pavadinimas ir jų internetinių svetainių adresai. Buvo peržiūrėtas kiekvieno organizatoriaus internetinis puslapis, kuris buvo nurodytas, o jų internetiniame puslapyje buvo tikrinama ar organizatorius siūlo kokių nors paslaugų, susijusių su ekologiniu turizmu. Analizuojant Lietuvos kelionių organizatorių sąrašą buvo remtasi autoriaus Fennell (1999) ekologinio turizmo sąvoka: „Ekologinis turizmas – tai turizmo forma, tausojanti gamtinius išteklius, orientuota į gamtos pažinimą ir patyrimą, etiškai organizuojama, siekiant mažai veikti aplinką, nevirtotojišką ir lokaliai orientuotą (kontrolės, gaunamos naudos ir apimties požiūriu). Ekoturizmas paprastai vyksta mažai paliestose gamtinėse teritorijose ir prisideda prie jų išsaugojimo.“ Ekologinio turizmo veiklomis gali būti žygiai, stovyklavimas, laukinių gėlių stebėjimas, paukščių stebėjimas, laukinės gamtos apžvalga, naktiniai pasivaikščiojimai, specialių pomėgių kelionės, tokios kaip slidinėjimas slidėmis, plaukiojimas plaustais, baidarėmis po vandens telkinius, alpinizmas, kelionės dviračiais. Taip pat ekologinio turizmo paslauga skaitosi ir edukaciniai užsiėmimai, jeigu jie vyksta gamtoje ir pažindina su vietos gyventojų tradicijomis arba kelionės po saugomas teritorijas. Analizuojant ekologinio turizmo paslaugų rinkinius teikiančius Lietuvos kelionių organizatorius buvo tiriama kokia turizmo forma užsiima organizatoriai (atvykstamasis, išvykstamasis ir vietinis turizmas), buvo peržiūrėtas ir pateiktas kelionių organizatorių išsidėstymas žemėlapyje, taip pat buvo tiriama kokią veiklos formą renkasi ekologinio turizmo įmonės. Kelionių organizatoriai buvo tiriami pagal teikiamų paslaugų vietą ir trukmę. Tyrimo metu ekologinio turizmo paslaugų rinkinius siūlančių kelionių organizatorių, kurie atitinka nurodytus kriterijus (tausoti gamtinius išteklius, orientuoti į gamtos pažinimą ir patyrimą mažai veikiant aplinką, paslaugų rinkinius siūlyti mažai paliestose gamtinėse teritorijose ir prisidėti prie jų išsaugojimo), buvo rasta 9, o iš dalies siūlančių ekologinio turizmo paslaugų rinkinius (t.y. siūlo ekologinio turizmo paslaugas, bet taip pat ir kitokias paslaugas ar kitos rūšies turizmo paslaugas) buvo rasta 22.

Analizuojant tinkančių kelionių organizatorių siūlomus ekologinius rinkinius buvo atrinktos populiariausios paslaugos esančios rinkiniuose. Pagal pateiktus duomenis 3 pav. galime teigti, kad populiariausia ekologinio turizmo paslauga Lietuvoje yra kelionės ar žygiai dviračiais – 20%, o mažiausiai organizatorių siūlo jodinėjimą arkliais ir plaukiojimą upėse plaustu – po 2%. Paslaugos populiarumas keliauti dviračiais nestebina, todėl kad dviračiai yra transporto priemonė, kuria keliauti nėra sunku, keliaujant dviračiais per kelias dienas galima pamatyti daug skirtingų Lietuvos vietų, keliavimas daug greitesnis nei pėsčiomis. Jodinėjimas reikalauja rimtesnio fizinio pasirengimo, drąsos, todėl ši paslauga nėra populiari tarp

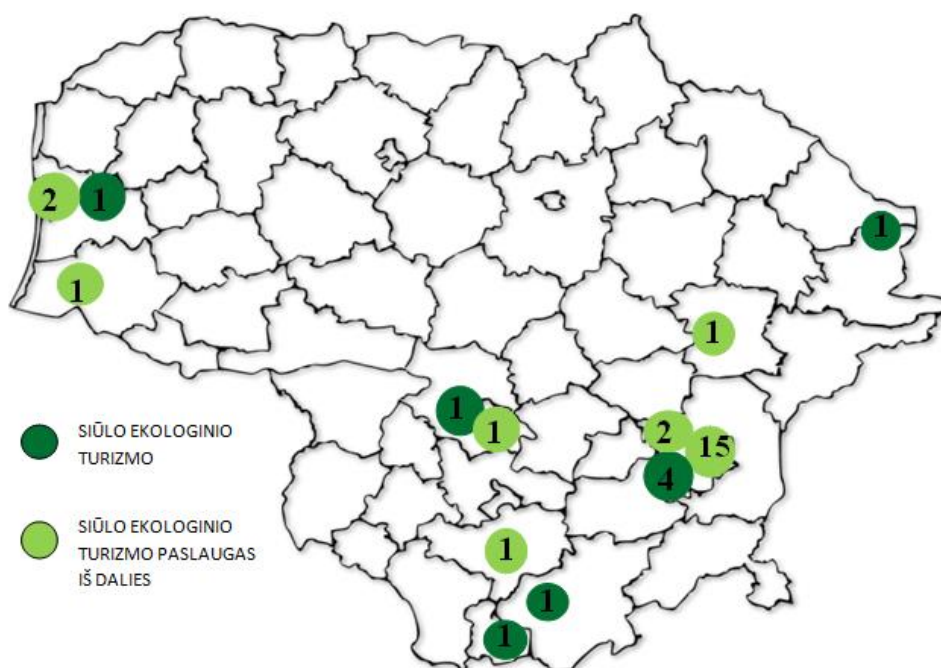
organizatorių, o plaukimas plaustu yra originali paslauga, kurią kol kas siūlo tik vienoje internetinėje svetainėje ir ji nėra išplėta.

3 pav. Dažniausiai siūlomos paslaugos ekologinio turizmo rinkiniuose

Šaltinis: sudaryta autorių remiantis tyrimo rezultatais, 2020

Norint nustatyti, kuriuose Lietuvos miestuose pasiskirstę kelionių organizatoriai ir kur jų yra daugiausia buvo sudarytas žemėlapis, organizatoriai Lietuvoje išsidėstę taip:

4 pav. Kelionių organizatorių išsidėstymas žemėlapyje

Šaltinis: sudaryta autorių remiantis tyrimo rezultatais, 2020

Pagal 4 paveiksle pavaizduotą išsidėstymą galima teigti, kad daugiausiai kelionių organizatorių, siūlančių ekologinio turizmo paslaugų rinkinius yra įsikūrusių Vilniaus mieste – 4 siūlantys ekologinio turizmo paslaugų rinkinius ir 15 siūlančių ekologinio turizmo paslaugų rinkinius iš dalies. Po dvi kelionių organizatorių įmones, kurios iš dalies siūlo ekologinio turizmo paslaugų rinkinius yra įsikūrę Klaipėdos mieste ir Avižienių kaime esančiame Vilniaus rajone. Kaune įsikūrusios dvi kelionių organizatorių įmonės – viena siūlo ekologinio turizmo paslaugų rinkinius, kita ekologinio turizmo paslaugų rinkinius iš dalies.

Po vieną kelionių organizatorių įmonę, siūlančią ekologinio turizmo rinkinius yra įsikūrę Jaskonių kaime esančiame Druskininkų savivaldybėje, Visagine, Merkinės miestelyje esančiame Varėnos rajone ir Gvildžių kaime Klaipėdos rajone. Taip pat po vieną kelionių organizatorių įmonę, kurios iš dalies siūlo ekologinio turizmo rinkinius yra įsikūrę Šilutėje, Molėtuose ir Alytuje. Pagal šį organizatorių išsidėstymą galime teigti, kad tie organizatoriai, kurie siūlo tik ekologinio turizmo paslaugų rinkinius yra linkę įsikurti mažesniuose miestuose, arčiau gamtos, o organizatoriai, kurie siūlo ir kitas paslaugas, ne tik ekologinio turizmo yra linkę įsikurti didesniuose miestuose.

Kiekvienas keliautojas turi individualių poreikių. Tam, kad kiekvienas keliautojas rastų sau norimą aplankyti vietą kelionių organizatoriai siūlo skirtingas keliones ar turus. Vieni iš kriterijų, pagal kuriuos keliautojas renkasi ekologinio turizmo paslaugų rinkinį, yra vieta ir trukmė. Tyrimo metu buvo peržiūrėti tinkančių kelionių organizatorių internetiniai tinklapiai ir ieškota kokios trukmės paslaugas teikia organizatoriai (žr. 3 lent.).

3 lentelė

Kelionių organizatorių siūlomų paslaugų trukmė

Įmonės pavadinimas	Siūlomų paslaugų trukmė
ANASTASIJA JEVTIUCHOVA	Siūlo vienos dienos trukmės keliones, kurios trunka nuo 1,5 iki 8val. Taip pat gali parengti individualią kelionę, kuri gali trukti iki 5 dienų.
KULTŪRINIŲ INICIATYVŲ UAB „APIJA“	Siūlo vienos arba dviejų dienų trukmės keliones.
MB „BALTIJOS KELIONIŲ AGENTAS“	Siūlo 3,4,5,6 ir 8 dienų turus.
MB „GERO LAIKO“	Siūlo kelių valandų trukmės ekskursijas.
MB „KRŪVA REIKALŲ“	Siūlo kelių valandų trukmės ekskursijas. Taip pat siūlo 7 dienų trukmės turus.
MB „LUX PROJECTUS“	Siūlo savaitgalio keliones 3-4 dienų trukmės arba ilgesnes 8,9 arba 10 dienų trukmės keliones.
MB „UPAITĖ“	Siūlo dienos arba dviejų dienų trukmės keliones.
LAURA VIRKUTIENĖ	Siūlo dienos trukmės arba savaitgalio turus.
RENATAS ŽYLA	Siūlo nuo 2 iki 5 dienų trukmės keliones.
UAB „AMBER TOURS“	Siūlo 3-5 dienų trukmės turus.
UAB „BALTIC BIKE TRAVEL“	Siūlo dienos trukmės dviračių keliones.
UAB „BALTIC TRAVEL GROUP“	Trukmė sudaroma pagal keliautojų individualius norus.
UAB „DISCOVER LITHUANIA“	Siūlo kelių valandų trukmės užsiėmimus, taip pat organizuoja 4,6 ir 7 dienų trukmės keliones.
UAB „EURA TRAVEL“	Siūlo 1-2 dienų trukmės keliones.
UAB „GAMOS TURAI LT“	Siūlo 5,7,8,9 dienų trukmės keliones.
UAB „KLAIPĖDOS MĖJA“	Siūlo kelių valandų trukmės turus.
UAB „LITHUANIAN HOLIDAYS“	Siūlo 5-9 dienų trukmės keliones.
UAB „LITHUANIAN TOURS“	Siūlo 6-7 dienų trukmės turus.
UAB „PABALTIJO TURAS“	Siūlo kelių valandų trukmės turus, taip pat siūlo 7 dienų trukmės turą.
UAB „PILNI LAGAMINAI“	Siūlo 7 dienų trukmės turus.
UAB „SEAGULL GROUP“	Kelionės trukmė parenkama pagal keliautojo norus.
UAB „VELOTAKAS“	Siūlo kelių valandų trukmės turus.
UAB „VILDORA“	Turų trukmę nustato pagal keliautojų norus.
UAB „VISIT LITHUANIA“	Siūlo vienos dienos trukmės išvykas.
UAB „WEST EXPRESS GROUPS & EVENTS“	Maršrutų trukmę sudaro pagal keliautojų norus.
UAB TURIZMO IR PREKYBOS RŪMAI „ASTRIDA“	Siūlo kelių valandų trukmės turus arba 7 dienų trukmės kelionę.
VšĮ „ETVA TRAVEL“	Siūlo 2,3 ir 4 dienų turus.
VšĮ „KERTAM KAMPA“	Siūlo savaitgalio trukmės žygius.
VšĮ „LIETUVOS TURIZMO KLUBAS“	Siūlo kelių valandų trukmės keliones.
VšĮ „MOLĖTŲ TURIZMO IR VERSLO INFORMACIJOS CENTRAS“	Siūlo dienos trukmės žygį, kuris trunka 8 valandas.
VšĮ „PLĖTROS PROJEKTŲ AGENTŪRA“	Siūlo 7-10 dienų turus.

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis kelionių organizatorių internetinėmis svetainėmis, 2020

Peržiūrėjus organizatorių tinklapiuose siūlomas paslaugas galima teigti, kad dauguma organizatorių, kurie siūlo ekologinio turizmo keliones, turus ar žygius renkasi teikti trumpesnės trukmės paslaugas, tai gali būti dėl besikeičiančio turistų įpročio. Turistai vis dažniau renkasi trumpesnes atostogas, tačiau daugiau kartų per metus, taip pat ekologinio turizmo metu laikas leidžiamas gamtoje, dažnai be tam tikrų patogumų, todėl keliautojams gali būti sunku išbūti ilgesnį laiką gamtoje. Žinoma, organizatoriai siūlo ir ilgesnės 7,8,9, ar 10 dienų keliones, tačiau jų metų keliautojams suteikiama daugiau patogumų. Dar viena priežastis, kodėl trumpesnių kelionių siūloma daugiau, yra ta, kad Lietuvoje ekologinis turizmas dar tik įgauna pavidalą, o kelionių organizatoriai planuodami maršrutus dar tik žvalgosi po šalies teritorijas, mokosi rengti paslaugų rinkinius po naujas vietas ir susipažįsta su nematytomis gamtos vietomis.

Interviu tyrimo rezultatų aptarimas

Atliekant antrąjį kokybinį tyrimą buvo sudarytas interviu iš 6 klausimų, kurie susiję su teikiamais ekologinio turizmo paslaugų rinkiniais Lietuvoje. Klausimai buvo siunčiami elektroniniu paštu, taip pat buvo siūloma tyrimo dalyviams į klausimus atsakyti telefonu. Tyrime sutiko dalyvauti 4 įmonių atstovai teikiantys ekologinio turizmo paslaugas Lietuvoje, kurie atsakė į pateiktus klausimus. Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti ar įmonės orientuojasi į ekologinio turizmo paslaugas, tikslines ekologinio turizmo rinkas, siūlydami savo paslaugas atsižvelgia į ekologinius ir aplinkosauginius aspektus.

Pirmuoju interviu klausimu („Ar planuodami paslaugas ir jų plėtrą atsižvelgiate į ekologinio turizmo aspektus? Jei taip, tai į kokius?“) buvo siekiama sužinoti ar tyrimo dalyviai atsižvelgia į ekologinio turizmo aspektus – nedaryti žalos gamtai, saugoti gamtos ir kultūros paveldą, prisidėti prie vietinių gyventojų gerovės ir pan., planuodami savo teikiamas paslaugas. Pirmasis tyrimo dalyvis (Inr.Nr.1) teigia, kad pastebi augantį turistų susidomėjimą tvaresnėmis kelionių formomis, todėl keliautojams pirmiausia siūlo vietinių verslų teikiamas paslaugas, mažesnius vietinio kapitalo viešbučius, kaimo turizmo sodybas, maitinimo įstaigas. Tyrimo dalyvis (Inr.Nr.2) teigia, kad sudarinėdami savo maršrutus pirmenybę teikia ekologiniam turizmui, stengiasi kiek įmanoma naudoti atsinaujinančias priemones, pavyzdžiui piknikų metu naudojami daugkartiniai indai. Tyrimo dalyvis (Inr.Nr.3) atsakė, kad būtent į ekologinį turizmą neakcentuoja, labiau į tvarųjį, tačiau iš esmės prisideda prie šių aspektų, nes kelionės vyksta pėsčiomis arba dviračiais, o tai vis tiek yra kelionės gamtoje. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.4) teigia, kad planuodami savo turus pirmiausia atsižvelgia į grėsmes buveinėms bei rūšims, niekada nežada ir turistams nerodo paukščių ar gyvūnų jautriose vietose ar jautriais periodais, dalį savo pelno skiria gamtosaugai - patys organizuodami gamtotvarkines akcijas, bei prisidedami prie kitų organizacijų. Apibendrinus tyrimo dalyvių atsakymus, galima daryti išvadą, kad kelionių organizatoriai teikdami paslaugas atsižvelgia į ekologinio turizmo aspektus, stengiasi prisidėti prie gamtos išsaugojimo ir gyvūnijos gerovės (žr. 4 lent.).

4 lentelė

Dėmesys ekologinio turizmo aspektams plėtojant paslaugas

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Dėmesys ekologinio turizmo aspektams plėtojant paslaugas	Vietinių verslų teikiamos paslaugos	„...Keliautojams taip pat pirmiausia siūlome vietinių verslų teikiamas paslaugas, mažesnius vietinio kapitalo viešbučius, kaimo turizmo sodybas, maitinimo įstaigas.“ (Inr.Nr.1)
	Atsinaujinančios priemonės	„...kiek įmanoma naudoti atsinaujinančias priemones (pvz. piknikams indai naudojami daugkartiniai ir t.t.).“ (Inr.Nr.2)
	Kelionės gamtoje	„...Organizuojame keliones dviračiais, pėsčiomis, tai vis tiek yra gamtoje.“ (Inr.Nr.3)
	Pirmenybė gamtosaugai ir	„...pirmiausia atsižvelgiame į grėsmes buveinėms bei

	gyvūnijai	rūšims. Niekada nežadame ir turistams nerodome paukščių ar gyvūnų jautriose vietose ar jautriais periodais - jų gerovė yra visų svarbiausia. Taip pat suprantame turizmo keliamas grėsmes, todėl dalį savo pelno skiriame gamtosaugai - patys organizuodami gamtotvarkines akcijas, bei prisidėdami prie kitų organizacijų, visada atsakingai palaikome saugomas teritorijas, keliaudami perkame jų bilietus ar kitaip remiame jų veiklas. Iš taikomųjų ekologinių priemonių stengiamės kaip įmanoma sumažinti suvartojamo plastiko kiekį, visada tiekėjų prašome naudoti daugkartinius indus...“ (Inr.Nr.4)
--	-----------	--

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, 2020

Kitu interviu klausimu („Ar jūs savo paslaugas orientuojate į tikslines ekologinio turizmo rinkas?“) buvo siekiama išsiaiškinti ar kelionių organizatoriai teikia paslaugas ekologinio turizmo rinkoms. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.1) teigia, kad savo paslaugas orientuoja į tikslines ekologinio turizmo rinkas. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.2) atsakė, kad savo paslaugas orientuoja ir į ekologinio turizmo rinkas, tačiau paslaugas teikia ir kitoms rinkoms. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.3) atsakė, kad būtent į ekologinio turizmo rinkas savo paslaugų neorientuoja. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.4) teigia, kad labiausiai orientuojasi į paukščių ir žvėrių stebėjimą, bet gali pasiūlyti ir kitų organizmų stebėjimą arba fotografijos turus gamtoje. Pagal tyrimo dalyvių atsakymus galima teigti, kad kelionių organizatoriai siūlydami ekologinio turizmo paslaugas jas orientuoja į tikslines ekologinio turizmo rinkas, tačiau savo paslaugas gali pasiūlyti ir kitoms rinkoms (žr. 5 lent.).

5 lentelė

Paslaugų orientavimas į tikslines ekologinio turizmo rinkas

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Paslaugų orientavimas į tikslines ekologinio turizmo rinkas	Paslaugos ekologinio turizmo rinkoms	„Taip, savo paslaugas orientuojame į tikslines ekologinio turizmo rinkas.“ (Inr.Nr.1)
	Ne tik ekologinio turizmo rinkos	„Paslaugas teikiame ir kitoms rinkoms, tačiau orientuojame ir į ekologinio turizmo rinkas.“ (Inr.Nr.2)
	Neorientuoja	„Būtent į ekologinio turizmo rinkas savo paslaugų neorientuojame.“ (Inr.Nr.3)
	Paukščių ir žvėrių stebėjimas	„Mes orientuojamės labiausiai į paukščių ir žvėrių stebėjimą, bet turime galimybes pasiūlyti ir kitų organizmų stebėjimo turus, taip pat gamtos fotografijos turus.“ (Inr. Nr.4)

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, 2020

Trečiu interviu klausimu (**Ar sezoniškumas turi įtaką ekologiniam turizmui Lietuvoje?**) buvo siekiama išsiaiškinti kaip sezoniškumas veikia ekologinio turizmo rūšį Lietuvoje. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.1) teigia, kad sezoniškumas daro įtaką ekologiniam turizmui. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.2) atsakė, kad žiūrint vien iš turizmo pusės, tai sezoniškumas turi įtakos, tačiau jei žiūrėti vien ekologinį turizmą – ne. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.3) taip pat sutiko, kad sezoniškumas daro įtaką ekologiniam turizmui Lietuvoje. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr. 4) teigia, kad šiek tiek įtakos yra, tačiau tai priklauso ir nuo turistų profesionalumo.

Apibendrinus tyrimo dalyvių atsakymus galima teigti, kad sezoniškumas turi bent šiek tiek įtakos ekologiniam turizmui, tačiau tai priklauso ir nuo pačių turistų ar jie yra ekologiniai turistai ar ne (žr. 6 lent.).

Sezoniškumo įtaka ekologiniam turizmui

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Sezoniškumo įtaka ekologiniam turizmui	Daro įtaką	„Sezoniškumas daro įtaką ekologiniam turizmui.“ (Inr.Nr.1)
	Nedaro įtakos	„Jei žiūrėti vien iš turizmo pusės - tai sezoniškumas turi įtakos. Jei žiūrėti vien į ekoturizmą (kaip tokią kryptį) ne.“ (Inr.Nr.2)
	Ekologinis turizmas vasaros sezono metu	„Taip, kadangi tai yra dviračių kelionės, tai sezonas prasideda vasara ir baigiasi rugsėjo viduryje.“ (Inr.Nr.3)
	Šiek tiek įtakos sezoniškumas turi	„Šiek tiek įtakos yra, tai labiausiai priklauso nuo turisto profesionalumo lygio - profesionalams turime koncentruotis į rūšių aktyvumo arba tam tikrų reiškinų (pvz. migracijos) pikus. Neprofesionalams, galime įdomybių parodyti ištikus metus, bet labai svarbu sezono sėkmingumas...“ (Inr. Nr.4)

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, 2020

Ketvirtuoju interviu klausimu („**Ar orientuojatės į specializuotas mažesnes grupes?**“) buvo siekiama nustatyti ar įmonės siūlydamos savo paslaugas specialiai pritaiko jas mažesnėms keliautojų grupėms. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.1) atsakė, kad savo paslaugas orientuoja į mažesnes grupes. Kitas tyrimo dalyvis (Inr. Nr.2) atsakė, kad savo turus pritaiko visoms keliautojų grupėms. Trečiasis tyrimo dalyvis (Inr. Nr.3) teigia, kad orientuojasi į mažesnes grupes iki 16 žmonių. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.4) atsakė, kad visi jų turai vyksta tik mažomis grupėmis, maksimaliai iki 15 žmonių, bet dažniausiai ne daugiau kaip 10, o profesionalams gali būti ir 1-2 žmonės. Galima teigti, kad ekologinio turizmo paslaugas teikiantys kelionių organizatoriai laikosi ekologinio turizmo principo – kelionės nedidelėms keliautojų grupėms (žr. 7 lent.).

Ekologinės kelionės mažoms grupėms

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Ekologinės kelionės mažoms grupėms	Paslaugos mažesnėms grupėms	„Savo paslaugas orientuojame į mažesnes grupes.“ (Inr.Nr.1)
	Visos keliautojų grupės	„Savo veiklą pritaikau visoms keliautojų grupėms.“ (Inr.Nr.2)
	Iki 16 žmonių	„Taip, puslapyje yra paskelbta kad daugiausiai 16 žmonių grupėje.“ (Inr.Nr.3)
	Tik mažos grupės	„Visi mūsų turai vyksta tik mažomis grupėmis, maksimaliai iki 15 žmonių, bet dažniausiai ne daugiau kaip 10, o profesionalams gali būti ir 1-2 žmonės, taip pat gamtos fotografijai, ne daugiau 3.“ (Inr. Nr.4)

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, 2020

Kitas interviu klausimas („**Ar pastebite specializuotų ekologinių kelionių paslaugos poreikio didėjimą?**“) buvo skirtas sužinoti ar Lietuvos ekologinių turizmo paslaugų rinkos poreikis didėja, ar keliautojai labiau domisi specializuotomis ekologinio turizmo kelionėmis. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.1) mano, kad ekologinių kelionių poreikis didėja. Tyrimo dalyvis

(Inr. Nr.2) pritaria, teigdamas, kad paskutiniu metu kreivė sparčiai kyla į viršų. Trečiasis tyrimo dalyvis (Inr. Nr.3) atsakė, kad šiuo metu turizmas sustojo visai, tačiau jei žiūrėti praeitus metus, tai poreikio augimas pastebimas. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.4) teigia, jog Lietuvoje tai ganėtinai nauja sritis, o pasaulyje tokios kelionės populiarios jau seniai, jos turbūt niekada nebus tiek populiaros kaip įprastos pažintinės ar poilsinės, bet keičiantis aplinkybėmis, jų kiekis dar gali išaugti. Tikėtina tendencija, kad ekologinis turizmas taps dažnesniu papildymu įprastoms kelionėms, tačiau sako, kad Lietuva potencialo augimui turi. Apibendrinus visus tyrimo dalyvių atsakymus, galima teigti, kad susidomėjimas ekologinio turizmo kelionėmis Lietuvoje vis labiau auga, vis daugiau užsienio turistų atranda ekologines keliones Lietuvoje, tačiau taip pat svarbu įdėti indelį reklamuojant tas keliones (žr. 8 lent.).

8 lentelė

Susidomėjimo ekologinėmis kelionėmis augimas

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Susidomėjimo ekologinio turizmo kelionėmis augimas	Didėjimas	„Ekologinių kelionių poreikis didėja.“ (Inr.Nr.1)
	Kreivė kyla	„Taip. Paskutiniu metu sparčiai kylanti kreivė.“ (Inr.Nr.2)
	Poreikio augimas pastebimas	„...jei žiūrėti praėjusius metus, tai ekologinių kelionių poreikio augimas pastebimas.“ (Inr.Nr.3)
	Potencialo augti yra	„...Lietuvoje potencialo dar tikrai turime - ne visos rinkos žino apie gamtinį Lietuvos išskirtinumą, mus atranda vis daugiau užsienio šalių bei profesionalių fotografų ar stebėtojų, todėl poreikis pamažu kyla, bet jis labai priklauso nuo mūsų įdėto darbo reklamuojant mūsų šalį.“ (Inr. Nr.4)

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, 2020

Paskutiniu metu interviu klausimu („Ar kreipiate dėmesį į aplinkosauginius aspektus ir ar tai akcentuojate viešindami savo kelionių pasiūlymus?“) buvo siekiama nustatyti ar kelionių organizatoriai planuodami savo paslaugas ir keliones atsižvelgia į aplinkosauginius aspektus ir ar tai akcentuoja savo kelionių pasiūlymuose, kai juos skelbia. Pirmasis tyrimo dalyvis (Inr. Nr.1) teigia, kad atsižvelgia į aplinkosauginius aspektus rengiant keliones, bei tai viešina. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.2) atsakė, kad ekologinis turizmas sunkiai įsivaizduojamas be aplinkosaugos, be gamtos saugojimo ir puoselėjimo. Tyrimo dalyvis (Inr. Nr.3) atsakė, kad šimtu procentų neorientuoja į aplinkosauginius aspektus, tačiau kelionių maršrutus rengia gamtoje, toliau nuo kelių. Paskutinis tyrimo dalyvis (Inr. Nr.4) teigia, kad tai labai aktualu užsienio partneriams, todėl pasirašydami sutartis jie visuomet įsipareigoja laikytis kuo aukštesnių ekologinių standartų, taip pat reklamuodami paslaugas aiškiai nurodo, kad teikia pirmenybę aplinkosaugai. Galima teigti, kad kelionių organizatoriai yra linkę atsižvelgti į aplinkosauginius aspektus siūlant ekologines keliones, taip pat tai akcentuoja jas viešindami, nes keliautojams, o ypač ekologiniams turistams ekologinės kelionės be aplinkosaugos neįsivaizduojamos (žr. 9 lent.).

9 lentelė

Dėmesys aplinkosauginiams aspektams ir to akcentavimas

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Dėmesys aplinkosauginiams aspektams ir to akcentavimas	Atsižvelgia į aplinkosaugą	„Taip, atsižvelgiame į aplinkosaugą rengdami savo keliones ir tai nurodome viešindami kelionių pasiūlymus.“ (Inr.Nr.1)
	Ekologinis turizmas neįsivaizduojamas be aplinkosaugos	„Eko turizmas sunkiai įsivaizduojamas be aplinkosauginių aspektų ir iš viso turizmas man sunkiai įsivaizduojamas be aplinkosaugos, be gamtos saugojimo ir puoselėjimo.“ (Inr.Nr.2)

	Šimtu procentų į tai neorientuoja	„...nesam šimtu procentų į tai orientuoti, bet puslapyje skelbiame, kad parenkame maršrutus toliau nuo gatvių, dulkių, gamtoje, kur grynas oras.(Inr.Nr.3)
	Aplinkosauga labai aktualu	„Taip. Tai labai aktualu mūsų užsienio partneriams, pasirašydami sutartis visada įsipareigojame laikytis kaip įmanoma aukštesnių ekologinių standartų (ir niekada nebendradarbiaujame su jų nesilaikančiomis organizacijomis pvz. medžiotojais, kiaušinių rinkėjais, neetiškais fotografais ir pan.). Reklamuodami savo paslaugas aiškiai deklaruojame mūsų indėlį aplinkosaugai...“ (Inr. Nr.4)

Šaltinis: sudaryta autorių, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais, 2020

Apibendrinus interviu tyrimo rezultatus, galima teigti, kad kelionių organizatoriai rengdami savo kelionių maršrutus bei siūlydami jas keliautojams laikosi ekologinio turizmo principų. Organizatoriai keliones rengia laikydamiesi aplinkosaugos reikalavimų, naudoja atsinaujinančius, daugkartinius išteklius kelionėse. Taip pat galima teigti, kad Lietuva yra potenciali šalis ekologinio turizmo paslaugų plėtrai, o tai įrodo kiekvienais metais augantis turistų skaičius, kurie domisi būtent ekologinėmis kelionėmis. Deja, kaip ir kitoms turizmo rūšims taip ir ekologiniam turizmui įtakos turi sezoniškumas, su lyg metais besikeičiantis Lietuvos klimatas, kaip pavyzdžiui, šiltėjančios žiemos, kurios panaikina galimybes išvysti žieminės paukščių rūšis. Daugiausia ekologinėmis kelionėmis Lietuvoje domisi užsienio turistai, o ne vietiniai ir yra įprasta tokias keliones rengti mažoms keliautojų grupėms.

IŠVADOS

Išanalizavus ekologinio turizmo sampratą nustatyta, kad ekologinio turizmo principai yra keliauti nedarant gamtai žalos, teikti naudą vietinių gyventojų verslams, keliauti saugomose teritorijose, keliauti mažomis grupėmis. Ekologinis turizmas yra skirstomas į „kietąjį“ ir „minkštąjį“ turizmą. „Kietasis“ ekologinis turizmas yra panašus į alternatyvųjį turizmą, nes yra susijęs su mažomis specialiųjų poreikių gamtosaugininkų grupėmis (laisvais ir nepriklausomais keliautojais), o „minkštasis“ ekologinis turizmas atvirkščiai, apima didesnę keliautojų skaičių, vykstantį į vietas, kuriose plačiai teikiamos paslaugos, tačiau susijusios su gamta.

Turizmo paslaugų rinkinys būna sudarytas iš kelių skirtingų paslaugų tos pačios kelionės metu. Tiekėjų požiūriu turizmo produktas yra sudarytas iš įvairių tiekėjų heterogeninių prekių ir paslaugų. Kai kurie tiekėjai, tokie kaip vežėjai, viešbučiai ir lankytinos vietos, gamina ir gali tiesiogiai parduoti turistams, tikras turistų suvartotas prekes ir paslaugas, tuo tarpu kiti tiekėjai yra tarpininkai, pavyzdžiui, kelionių agentai, kurie organizuoja ir parduoda kitų tiekėjų produktus. Turizmo paslaugų rinkiniai kiekvieną kartą skiriasi, nes yra sudaromi pagal keliautojų poreikius, atsižvelgiant į keliautojų skaičių, amžių, norimas aplankyti vietas ir apgyvendinimo būdą.

Lietuvoje kelionių organizatorių, kurie teikia ekologinio turizmo rinkinių paslaugas, yra mažoji dalis 31 iš 253-jų organizatorių, tačiau jų teikiamų paslaugų asortimentas yra labai platus. Turistams siūlomos paslaugos yra įvairių tipų, tiek fiziškai aktyviems, tiek pasyviems keliautojams. Kelionių organizatoriai siūlo skirtingos trukmės ekologines keliones (nuo 1 dienos iki 10 dienų), taip pat dauguma organizatorių keliones planuoja ne tik savo įkurtos įmonės mieste ir apylinkėse, tačiau po visą Lietuvą. Siūlomi ekologinių kelionių rinkiniai apima įvairias ekologinio turizmo paslaugas, tokias kaip vandens pramogos, žygiai pėsčiomis ar dviračiais, kelionės saugomose teritorijose, nakvynių metu apsistojama kaimo turizmo sodybose, stovyklavietėse.

REKOMENDACIJOS

1. Pasaulyje vis labiau kreipiamas dėmesys į ekologines problemas. Lietuvoje gamtinių išteklių, turinčių potencialą ekologinio turizmo plėtrai yra daug, todėl kelionių organizatoriams rekomenduojama išnaudoti turistų susidomėjimą keliauti, nedarant gamtai žalos. Lietuvoje gyventojų tankumas yra 48 žm./km², todėl reikia išnaudoti gamtines erdves ir rengti daugiau ekologinio turizmo paslaugų rinkinių, tokių kaip žygiai pėsčiomis ar dviračiais, gamtos ir gyvūnijos stebėjimas, keliavimas po regioninius parkus, kurių Lietuvoje yra net 30, vietiniams ir atvykstantiems turistams iš kaimyninių šalių, taip pat Vokietijos, Amerikos ir kitų šalių turistams, kurių pragyvenimo lygis yra aukštesnis. Rekomenduojama orientuotis į mažas keliautojų grupes 10-15 žmonių.

2. Atlikus tyrimą rezultatai parodė, kad ne visi kelionių organizatoriai, kurie dalinai teikia ekologinio turizmo paslaugas, specializuotai orientuojasi į ekologinio turizmo rinkas, neakcentuoja ekologinio turizmo principų parduodami savo rinkinius. Kelionių organizatoriams, kurie dalinai atitinka ekologinio turizmo paslaugų rinkinių rengimu, rekomenduojama išsigryninti ekologinio turizmo aspektus, t. y. kuriant rinkinius orientuotis į ekologinio turizmo principus – nedaryti gamtai žalos, keliauti po saugomas teritorijas, teikti naudą vietinių gyventojų verslams, orientuotis į mažesnes grupes ir skelbti tai viešinant savo kelionių rinkinius.

3. Šiai dienai ekologinis turizmas vis dar dažnai nėra išskiriamas kaip atskira turizmo rūšis. Kelionių organizatoriai, kurie pilnai teikia ekologinio turizmo paslaugų rinkinius savo internetinėse svetainėse nepakankamai akcentuoja, kad tai yra ekologinis turizmas. Organizatoriams rekomenduojama pertvarkyti informacijos turinį ir akcentuoti, kad jų siūlomi paslaugų rinkiniai yra parengti remiantis būtent ekologinio turizmo principais. Turėti ekologinio turizmo sertifikatus ir apie tai skelbti, nes sertifikuoti produktai teikia daugiau pasitikėjimo, todėl tai padėtų pritraukti daugiau vietininkių ir užsienio šalių turistų.

LITERATŪRA

1. Armaitienė, A. ir kt. (Red.) (2009). Turizmo terminų žodynas. Valstybinis turizmo departamentas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
2. Beeton, S. (1998). Ecotourism– A Practical Guide for Rural Communities. Landlinks press.
3. Black, R., Crabtree, A. (2007). Quality Assurance and Certification in Ecotourism. UK by Biddles Ltd, King's Lynn.
4. Fennell, D. A. (2004). Ecotourism– An Introduction. Routledge, Taylor&Francis Group.
5. Honey, M. (2008). Ecotourism and Sustainable Development, Second Edition– Who Owns Paradise?. Island Press.
6. Lietuvos Respublikos seimas. Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas: 1998 m. kovo 19 d. Nr. VIII-667. Suvestinė redakcija nuo 2020-04-23. [Žiūrėta 2020 gegužės 20d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.52605/XEYyncgZrW>
7. Lietuvos Respublikos vyriausybė (2014). Nutarimas dėl Lietuvos turizmo plėtros 2014-2020 metų programos patvirtinimo. [Žiūrėta 2020 sausio 5d.]. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/098670e0af3511e39054dc0fb3cb01ae/asr>
8. Mak, J. (2004). Tourism and the Economy– Understanding the Economics of Tourism. Versa Press, Inc. [Žiūrėta 2020 sausio 28d.]. Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=B6EYxvSvW20C&pg=PA8&dq=sinclair+stabler+tourism+product&hl=lt&sa=X&ved=0ahUKEwivrL6yjZDpAhVGlosKHVDpD54Q6AEIPzAC#v=onepage&q=sinclair%20stabler%20tourism%20product&f=false>
9. McGahey, S. (2012). The ethics, obligations, and stakeholders of ecotourism marketing. Intelektualinė ekonomika. [Žiūrėta 2020 vasario 6d.]. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/Vartotojas/Downloads/007_mcgahay.pdf
10. Navickienė, R., Danilevičienė, L. (2011). Turizmo paslaugos kaip pagrindinių ir periferinių paslaugų visuma. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. [Žiūrėta 2020 sausio 15d.]. Prieiga

per internetą:

http://su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/ekonomika/2011_1_21/navickiene_danileviciene.pdf?fbclid=IwAR13mCDpuYT50bOTPuriWI4SyBSUVV3ckc7LwF_9KVapu34jMDnpEXzXj80

11. Žuromskaitė, B., Gražulis, V., Jagminas, J. ir kt..(2016) Turizmas: iššūkiai, plėtra, perspektyvos. Mykolo Romerio universitetas.

SUPPLY OF ECOLOGICAL TOURISM SERVICE PACKAGES IN LITHUANIA

Lekt. Edgaras Vaškaitis, Paula Bekerytė

Socialinių mokslų kolegija

edgaras.vaskaitis@gmail.com; pbekeryte@gmail.com

SUMMARY

The topic of the final thesis is "Supply of Ecological Tourism Service Packages in Lithuania". The final thesis examines how many tour operators in Lithuania provide ecotourism services and what these services are. The idea of ecological tourism has spread recently in Lithuania, therefore this trend has only started its way, but from the tourist point of view Lithuania is a very promising country for the development of ecological tourism, due to its landscape and biological diversity. The country has a lot of natural and cultural heritage, a little urban environment. The growing flow of tourists, who are interested in contributing to the protection of the environment, provides an excellent opportunity to develop the ecological tourism market in Lithuania.

The main aim of the thesis is to analyze the supply of ecological tourism service packages in Lithuania. To achieve this aim, a qualitative case study was conducted to determine which Lithuanian tour operators provide eco-tourism services and what the services are, a qualitative research was also conducted in an interview, during which tour operators, that provide eco-tourism services were asked structured questions.

The first part of the thesis examines the concept and classification of ecological tourism, the peculiarities of travel packages and the natural as well as cultural resources of Lithuania. The second part of the thesis describes the organization and methodology of the research. The third part discusses the results of the research.

The main results and conclusions: ecotourism is an increasingly popular area which is of interest to tourists interested in environmental aspects. Analyzing the services offered by Lithuanian tour operators, it can be stated that only a small part (31 out of 253 tour operators) offer eco-tourism services, but the range of ecological services provided by them is very wide and adapted to various types of travelers.

Keywords: ecological tourism, tourism service package, tourism resources, tourism resources